

El traductor Sampol, Amerigo, fortuna i glòria

Pere Antoni Pons / Diari Ara Balears

Una literatura sense un gruix dens de traduccions és una literatura coixa. En el cas de la literatura catalana, aquesta convicció sempre ha estat una constant, una idea compartida per la majoria del món literari. Això explica que haguem tingut, i continuem tenint, una nòmina de traductors de gran nivell i un catàleg de traduccions francament envejable, d'unes quantitats i una pluralitat que diuen molt a favor de la nostra voluntat de formar part amb normalitat i plenament del gran món. També és cert que, molt sovint, la bona feina d'un traductor no és recompensada, ni quant a doblers ni quant a rèdits de prestigi, tal com es mereixeria. És una deficiència que s'ha de corregir; una manera de començar a corregir-ho és deixant ben clar que és molt més valuós -més important, més meritori, més digne de ser elogiat- ser el traductor d'una magnífica obra aliena que ser el creador d'una obra pròpia mediocre.

G. DE LA S.T. SAMPOL

Un dels traductors destacats de l'actual literatura catalana és el mallorquí Gabriel de la S. T. Sampol, que llueix una polivalència atordidora: ha traduït obres de poesia, d'assaig i de narrativa, i de llengües tan diferents com el portuguès, el francès, el llatí, l'anglès i, ara, l'alemany. S'hi deu sentir una simfonia plurilingüe la mar d'entretinguda i vibrant, dins el cap d'en Sampol.

ZWEIG

De l'alemany, Sampol n'acaba de traduir -en un gustós català de Mallorca, ple de color i de ritme- un llibre breu i curiós que és una veritable delícia, **Amerigo. La crònica d'un error històric**, de **Stefan Zweig**, publicat per Edicions de 1984 en una nova col·lecció, 'Incís', que aplega títols d'extensió mínima i qualitat màxima. *Amerigo* és un assaig historiogràfic ple de l'energia narrativa que Zweig demostra en un dels seus llibres més estimats, el mític *Moments estel·lars de la humanitat*. També permet al lector confirmar que és un dels escriptors que més bé combina un estil de prosa viva i personal, habilitat divulgativa i envergadura intel·lectual. Un luxe.

Amb aquest llibret-llibrot, Zweig es proposa respondre la següent pregunta: per què Amèrica no es diu Colúmbia sinó Amèrica, si qui la va descobrir va ser en Cristòfol Colom i no Amerigo Vespucci? D'aquesta pregunta, en deriven dues més: 1) qui era el tal Vespucci; i 2) com és possible que, si no va ser un gran navegant, el seu nom acabàs servint per batejar el Nou Món? La manera com Zweig planteja les preguntes i emprèn un recorregut històric i historiogràfic per mirar de respondre-les fa pensar en un detectiu intel·lectual esmoladíssim, amant dels malentesos, curiositats, asimetries, paral·lelismes i equivalències que conformen la història. En aquest sentit, és una lectura ideal per als lectors joves, perquè, gràcies a un humanisme

empàtic que s'encomana, Zweig presenta el món com un cúmul de meravelles, i estimula i incita a abraçar-lo i explorar-lo. "Per conquerir el món, cal aprendre".

FORTUNA I GLÒRIA

Convençut que "la Història és una dramaturga extraordinària" i que l'època que va del 1450 al 1550 va ser molt propícia per als homes que, en paraules del gran Indiana Jones, estaven assedegats de "fortuna i glòria", Zweig munta un relat apassionat sobre la cursa entre portuguesos i castellans per trobar noves rutes cap a les Índies Orientals. Abans, però, en una demostració de destresa narrativa, fa una síntesi impressionant del trànsit entre l'obscurantisme medieval, quan "els savis s'han convertit en mòmies teològiques" i la por fa que Europa visqui tancada en si mateixa, i el moment en què s'espolsaren les neures constrenyidores de la religió i s'abocaren cap enfora, enrampats per l'ambició d'amplificar el món. Una de les tesis de Zweig és que la gran gosadia no va ser atrevir-se a navegar mar enllà sinó sobreposar-se al terror d'allò que era desconegut o semblava irrealitzable.

En aquell panorama, Colom va jugar-hi el paper determinant que tots coneixem, mentre que, a Vespucci, li va tocar un paper curiós, inesperat, estrany, amb unes gotetes d'ironia, entre l'absurd i la justícia poètica. No entraré en els detalls de la resposta que Zweig dona a la pregunta que es planteja -com que hem dit que el llibre funciona com una investigació detectivesca, no seria just revelar-ne els cops d'efecte ni el final-, però sí que consignaré la paradoxa central que articula tot el llibre: "la paradoxa que Colom va descobrir Amèrica, però no la va conèixer, i que Vespucci no la va descobrir, però va ser el primer a reconèixer-la com a nou continent". Que Zweig, instructiu, brillant, conti i explori aquesta paradoxa amb una prosa plàstica i una mirada plena d'humanitat fa que *Amerigo* sigui un llibre molt recomanable